

Batı Basınında Zeytin Dalı Harekatı

METİN EROL

- Zeytin Dalı Harekatı Türk ve Batı basınına niceliksel olarak nasıl yansımıştır?
- Zeytin Dalı Harekatı ile ilgili Batı basınına hangi olumlu ve olumsuz temalar hakimdir?
- Batı basını Zeytin Dalı Harekatı'yla ilgili nasıl bir algı oluşturmak istiyor?

GİRİŞ

Türkiye'nin doğrudan ulusal güvenliğini ilgilendiren Zeytin Dalı Harekatı başarıyla ilerlerken Suriye'de dengeleri değiştirecek operasyonun Batı basınında nasıl ele alındığı da önem taşımaktadır. Bu perspektifte Türk ve Batı basınında Zeytin Dalı Harekatı hakkında üretilen haberler, bunların ana sayfa ve manşetlerdeki görünür-lüğü, okuyucu sayısı, Batı basınında hareketin hangi temalar üzerinden olumlu ve olumsuz şekilde servis edildiği ve hareketle ilgili hangi unsurların öne çıkarıldığı incelenmektedir. Bu bağlamda 20 Ocak-13 Şubat 2018 tarihleri arasında Batı basınındaki Zeytin Dalı Harekatı haberleri "SETA Batı Basını Veritabanı" ile taranarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.¹ Zeytin Dalı Harekatı hakkında Türk ve Batı basınında yer alan haberler nicelik açısından araştırılmış, haberlerin gün bazlı da-

ğılımı incelenmiş ve en çok okunan ilk haberlere ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Batı basınında önde gelen 18 haber mecrasının² 20 Ocak-13 Şubat tarihleri arasında ürettiği 910 haber üzerinden Zeytin Dalı Harekatı'na karşı oluşturdukları algı ortaya konulmuş, operasyonla ilgili öne çıkarılan unsurlar tespit edilmiştir.

TÜRK VE BATI BASININDA ZEYTİN DALI HAREKATI'NIN NİCELİKSEL DEĞERLENDİRMESİ

Zeytin Dalı Harekatı hakkında 20 Ocak-13 Şubat 2018 tarihleri arasında Türk medyasında 376 bin 933 haber yayımlanmıştır. Bunların 78 bin 40'ı ana sayfalarda toplamda 994 bin 708 saat yer almıştır. Söz konusu tarihler arasında yayımlanan haberler 1 milyar 108 milyon 939 bin 714 okunma sayısına erişmiştir.³ Zeytin Dalı Harekatı'nın Türk basınındaki görünürlüğünün bir hayli yüksek olduğu söylenebilir (Görsel 1).

1. SETA Batı Basını Taraması kapsamında gerçekleştirilen 37 bin online site taramasının ortalama 8 bini Türkçe, 29 bini de İngilizce arama olarak yapılmıştır. Terim araması Türkçede "Zeytin Dalı Harekatı", "Zeytin Dalı Operasyonu", "Afrin Harekatı" ve "Afrin Operasyonu" ifadelerinin herhangi biri haberlerde yer alacak şekilde, İngilizcede ise "Operation of Olive Branch" terimi üzerinden "Afrin" ve "Olive Branch" kelimeleriyle muhakkak "operation" terimi de kullanılarak yapılmıştır.

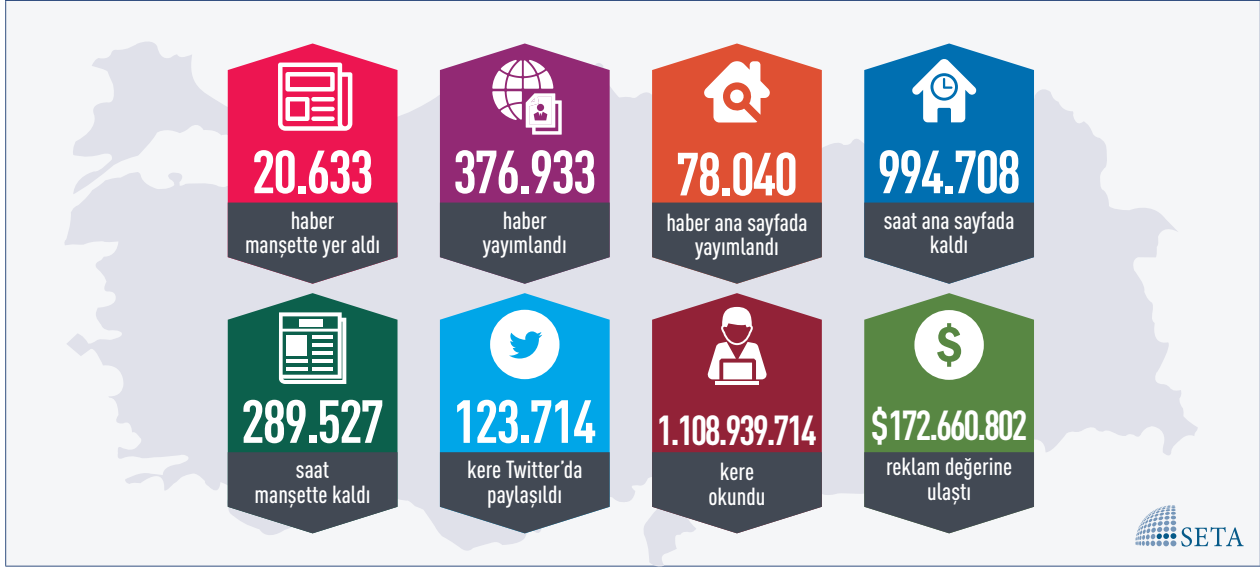
2. BBC, CNN, *Daily Express*, *Daily Mail*, Fox News, *Guardian*, *Huffington Post*, *Independent*, *New York Times*, Reuters, *Economist*, *The Hill*, *Telegraph*, *Times*, *USA Today*, Voice of America, *Wall Street Journal* ve *Washington Post*.

3. Okunma sayısı sitelerin güncel ziyaretçi sayılarına göre ana sayfa ve manşette çıkması ve kalma süreleri baz alınarak hesaplanmaktadır.

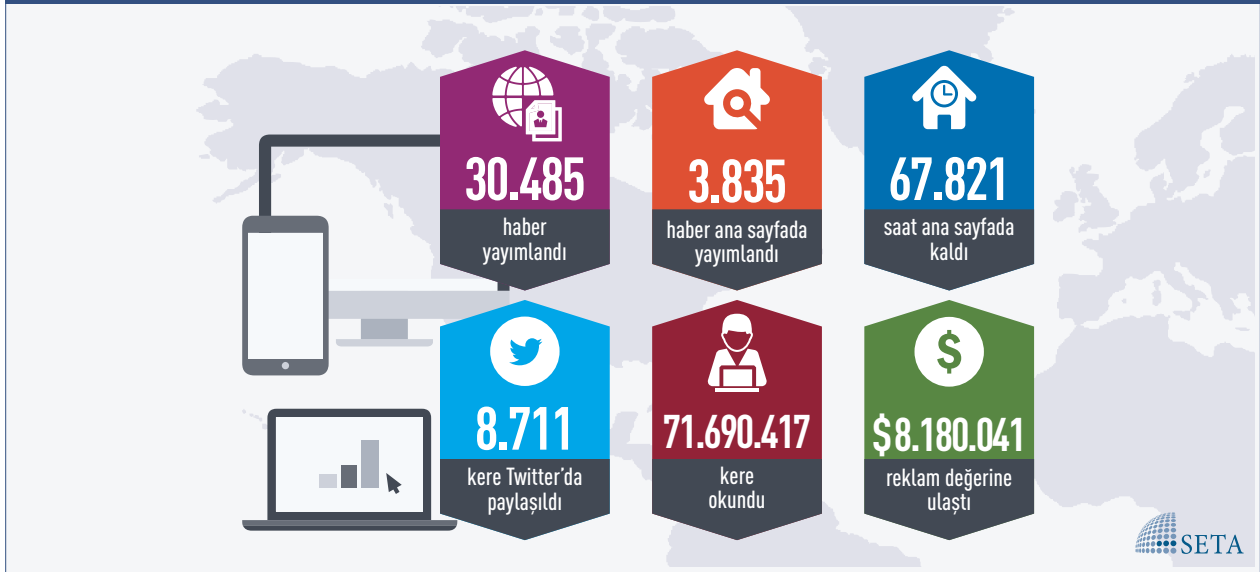
METİN EROL

2015 yılında Gediz Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden birincilikle ve en üstün başarı (summa cum laude) ile mezun oldu. Aynı yıl Gediz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yan dal programını tamamladı. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Politikası programında yüksek lisansına devam etmektedir. Nisan 2016'da SETA İstanbul Toplum ve Medya Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak göreve başlayan Erol'un akademik ilgi alanları arasında kamu politikaları, toplumsal hareketler, medya-siyaset ilişkileri, kamu yayıncılığı ve kültür politikaları yer almaktadır.

GÖRSEL 1. TÜRK BASININDA ZEYTİN DALI HAREKATI'NIN GÖRÜNÜRLÜĞÜ

GÖRSEL 2. BATI BASININDA ZEYTİN DALI HAREKATI'NIN GÖRÜNÜRLÜĞÜ

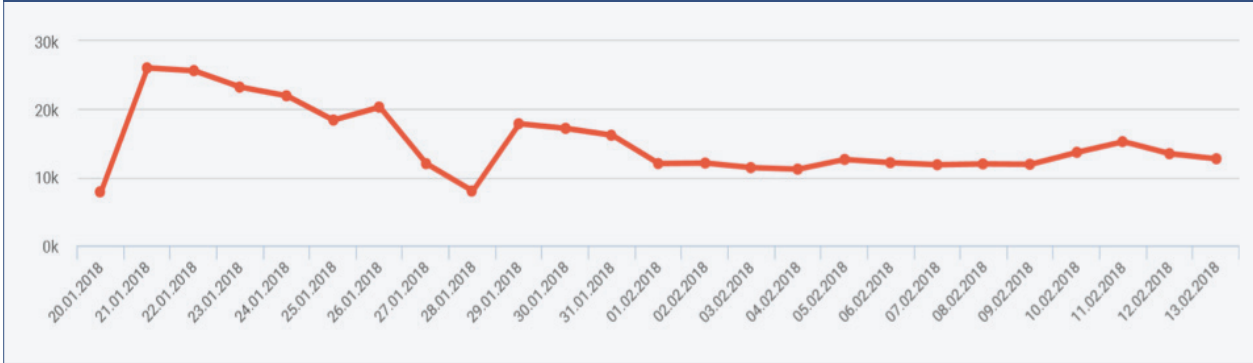
Batı basınında ise Zeytin Dalı Harekatı ile ilgili 20 Ocak-13 Şubat 2018 tarihleri arasında 30 bin 485 haber yayımlanmıştır. Bunların 3 bin 835'i ana sayfalarda yer almış ve toplamda 67 bin 821 saat kalmıştır. Söz konusu haberler 71 milyon 690 bin 417 okunma sayısına erişmiştir (Görsel 2).

Zeytin Dalı Harekatı'nın Batı basınındaki görünürlüğünün daha iyi anlaşılabilmesi için Fırat Kalkanı Harekatı'yla bu anlamda bir karşılaştırma yapılması anlamlı olacaktır. "SETA Batı Basını Veritabanı" ile

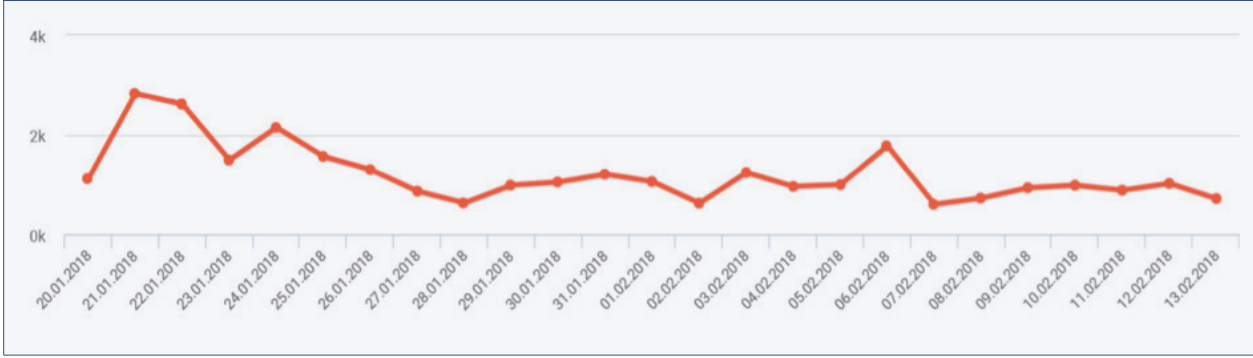
Fırat Kalkanı Harekatı hakkında 24 Ağustos-30 Eylül 2016 tarihleri arasında yapılan terim⁴ taraması Zeytin Dalı Harekatı'nın 20 Ocak-13 Şubat 2018 tarihlerini kapsayan tarama sonuçlarıyla karşılaştırmalı olarak Tablo 1'de verilmiştir. Yayımlanan haber, ana sayfada kalan haber sayısı ve süresi ve son olarak okuma sayıları karşılaştırıldığında Zeytin Dalı Harekatı'nın Fırat Kal-

4. Yapılan taramada terimler "Fırat Kalkanı" veya "el-Bab" geçen haberlerde muhakkak "operasyon" ya da "harekat" geçme koşulu olacak şekilde oluşturulmuştur.

GRAFİK 1. TÜRK MEDYASINDA ZEYTİN DALI HAREKATI'NIN GÜNLÜK HABER SAYISI DEĞİŞİMİ

GRAFİK 2. BATI MEDYASINDA ZEYTİN DALI HAREKATI'NIN GÜNLÜK HABER SAYISI DEĞİŞİMİ

kanı Harekatı'na kıyasla Batı basınındaki medya görünürlüğünün daha yüksek olduğu anlaşıyor (Tablo 1).

Zeytin Dalı Harekatı'nın Türk ve Batı basınındaki günlük haber üretim adetleri Grafik 1 ve Grafik 2'de karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Grafik 1 ve Grafik 2'den anlaşılabileceği üzere Zeytin Dalı Harekatı'yla ilgili günlük haber sayısının Türk ve Batı medyasındaki değişim eğrisi paralellik göstermektedir.

TABLO 1. FIRAT KALKANI VE ZEYTİN DALI HAREKATLARININ BATI BASININDAKİ GÖRÜNÜRLÜĞÜ

Kriterler	Fırat Kalkanı Harekatı (24 Ağustos-30 Eylül 2016)	Zeytin Dalı Harekatı (20 Ocak-13 Şubat 2018)
Yayımlanan Haber Sayısı	7.322	30.485
Ana Sayfada Yayımlanan Haber Sayısı	314	3.835
Kaç Saat Ana Sayfada Kaldığı	5.766	67.821
Okunma Sayısı	2.541.316	71.690.417

Her ikisinde de en çok haber hareketin ilk günü olan 20 Ocak'ta girilmiştir. 27-28 Ocak tarihlerinde Türk medyasındaki düşüşün muhtemel sebebi Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kardak ve Ege adaları konusundaki açıklamalarıdır. 28 Ocak'ta Zeytin Dalı Harekatı kapsamında Burseya Dağı'nın teröristlerden temizlenmesiyle birlikte tekrar bir yükseliş görülmüş ve daha sonraki günlerde istikrarlı olarak haber üretimi devam etmiştir. Harekatın ilk günü 20 Ocak'tan sonra Türk medyasındaki haberlerde çok keskin bir düşüş olmamıştır. Bu durum Türkiye'de yerli ve milli medyanın güçlenmesinin sonucu olarak Türk basınının hareketin kamuoyu ayağını yönetmede başarılı performans sergilediğini gösterir. Zira hareketin ilk gününden itibaren PKK terör örgütünün medya organları tarafından üretilen yalan haberler Afrin sahasında yoğun bir varlık gösteren Anadolu Ajansı başta olmak üzere Türk basını tarafından ifşa edilmiş, terör medyasının kamuoyu üzerinde oluşturmaya çalıştığı manipülatif algının önüne geçilmiştir.

Türk basınında en çok okunan haber “Afrin’de Kurni Dağlarının Zirvesi Ele Geçirildi” başlıklı haberdır.⁵ Kilis’in Gülbaba köyünün karşısında kalan Darımcık Dağı’nın güney yamacına yapılan sözde Öcalan anıtının yerli üretim SİHA ve milli akıllı mühimmatlar kullanılarak imha edildiğini aktaran *Hürriyet* haberi 41 haber sitesinde manşete çıkmış, 472 saat manşetlerde kalmış ve 5 milyon 963 bin 298 kişi tarafından okunmuştur. Batı basınında ise “Turkish Assault on Kurdish Militia in Syria Has ‘Killed 24 Civilians’”⁶ başlıklı *Guardian* haberi en fazla okunan içerik olmuştur. Söz konusu haber 1 milyon 511 bin 225 kişi tarafından okunmuş ve 10 saat ana sayfada kalmıştır.

BATİ BASINI ZEYTİN DALI HAREKATI’NI HANGİ TEMALAR ÜZERİNDEN OKUDU?

Basın yayın organlarının kendi ülke çıkarlarından bağımsız bir medya dili geliştirebildiklerini söylemek oldukça güçtür. Batı basınındaki hakim söylem ülkelerin Suriye sahasındaki menfaatleriyle paralellik içermektedir. Bölgede özellikle Türkiye ile çıkarları örtüşmeyen Batılı ülkelerin basın yayın organlarında bu durum kendini göstermektedir.

“SETA Batı Basını Veritabanı” uygulaması ile 20 Ocak-13 Şubat 2018 tarihleri arasında Batı basınında online yayın yapan popüler 18 haber mecrası üzerinden 910 haber taranmıştır. Tarama neticesinde Batı basınının Zeytin Dalı Harekatı’na bakışı değerlendirilmiştir. Haberlerin yüzde 20’sinin harekatı destekler nitelikte olduğu, yüzde 80’inin ise harekatın karşısında pozisyon alan bir içerikle servis edildiği görülmüştür. Harekatı destekler nitelikteki haberlerin temaları Türk siyasetçilerin (Cumhurbaşkanı, Başbakan, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı) harekatla ilgili operasyonel ve diplomatik süreçlere ilişkin açıklamalarıyla şehit haberleri, Reyhanlı ve Kilis’e düzenlenen roket saldırıları konularını kapsamaktadır. Harekatı desteklemeyen haberlerin temaları ise ABD ve Avrupa’nın harekata karşı olan olumsuz tavırları, siyasi ilişkilerin

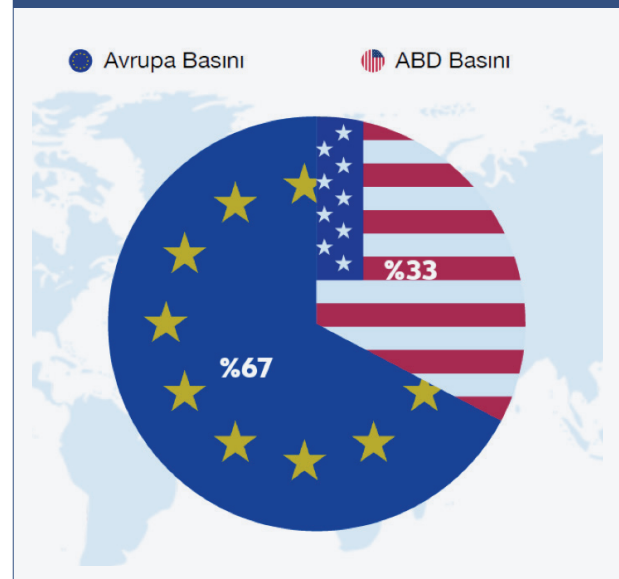
gerginleşmesi, yurt içinde bulunan sivil toplum örgütlerinin tepkileri, hareket kapsamında sivil halkın da etkilendiği iddiaları etrafında yoğunlaşmıştır.

BATİ BASININDA ZEYTİN DALI HAREKATI’YLA İLGİLİ ÖNE ÇIKAN UNSURLAR

18 mecra üzerinden yapılan haber analizi bölge bazı değerlendirildiğinde Zeytin Dalı Harekatı ile ilgili haberlerin yüzde 67’sinin (619 haber) Avrupa, yüzde 33’ünün (291 haber) ise ABD basınında yer aldığı görülür (Grafik 3). Avrupa basınında Zeytin Dalı Harekatı ile ilgili en çok haber Reuters ve *Daily Mail* tarafından üretilmiştir. Nitekim Reuters harekatla ilgili 252, *Daily Mail* ise 265 haber yayımlayarak Avrupa basınında çıkan haberlerin yüzde 80’inden fazlasını oluşturmuşlardır. ABD basınında ise harekatla ilgili *New York Times* ve *Washington Post* diğer mecralara kıyasla daha fazla habere yer vermişlerdir. *New York Times* harekatla alakalı 112, *Washington Post* ise 62 haber yayımlamıştır. ABD basınında harekata dair yayımlanan haberlerin yüzde 60’ı *New York Times* ve *Washington Post*’a aittir.

Batı basınıyla ilgili elde edilen bir diğer istatistik ise Avrupa ve ABD basınında çıkan haberlerin Zeytin Dalı Harekatı’nı destekleyip desteklemediği hususun-

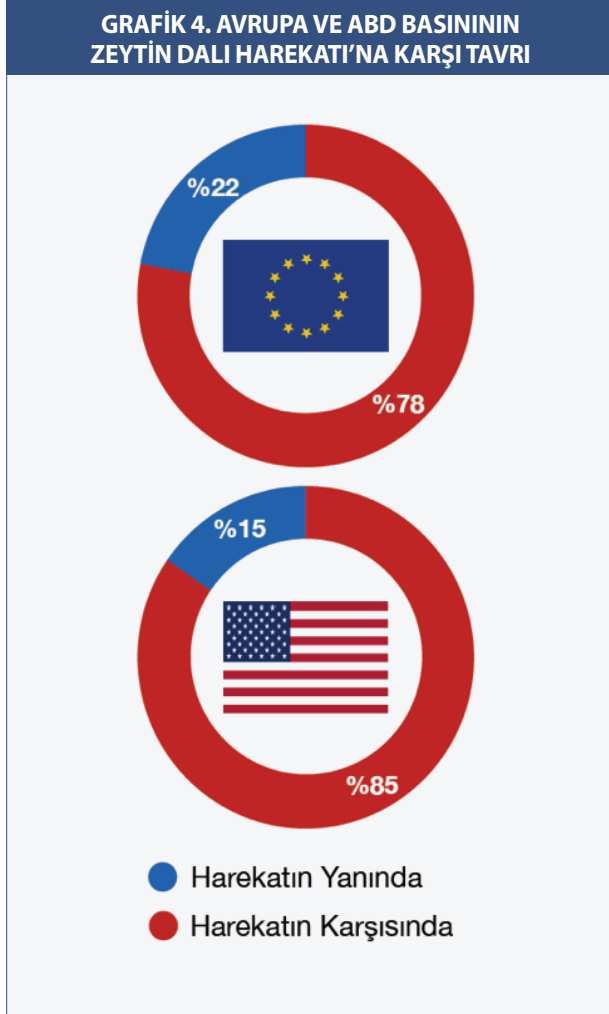
GRAFİK 3. ZEYTİN DALI HAREKATI HABERLERİNİN AVRUPA VE ABD BASININDAKİ YÜZDESEL DAĞILIMI

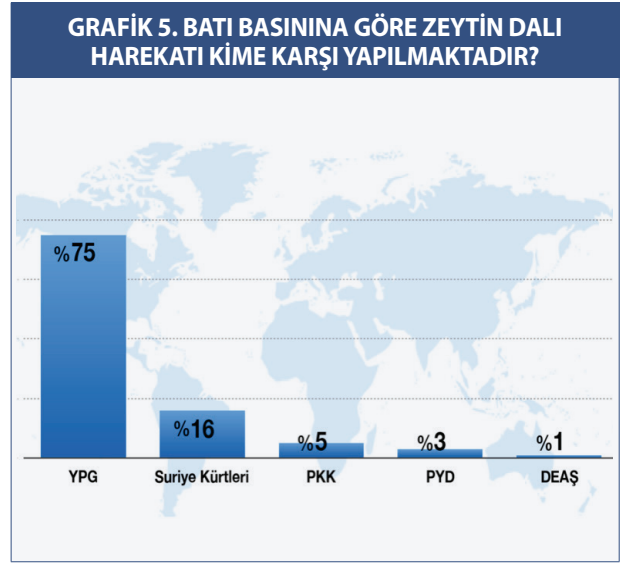
5. “Son Dakika! Saniyeler Sonra Havaya Uçuruldu!”, *Hürriyet*, 31 Ocak 2018.

6. “Turkish Assault on Kurdish Militia in Syria Has ‘Killed 24 Civilians’”, *The Guardian*, 24 Ocak 2018.

dadır (Grafik 4). Avrupa medyasında yer alan 619 haberin yüzde 22'si harekate destek veren ve olumlayan bir içeriğe sahipken yüzde 78'i hareketin karşısında bir yayın politikası benimsemiştir. ABD basınında yer alan 291 haberin yüzde 15'i hareketin yanındayken yüzde 85'i harekate dair olumsuz içerik barındırmaktadır.

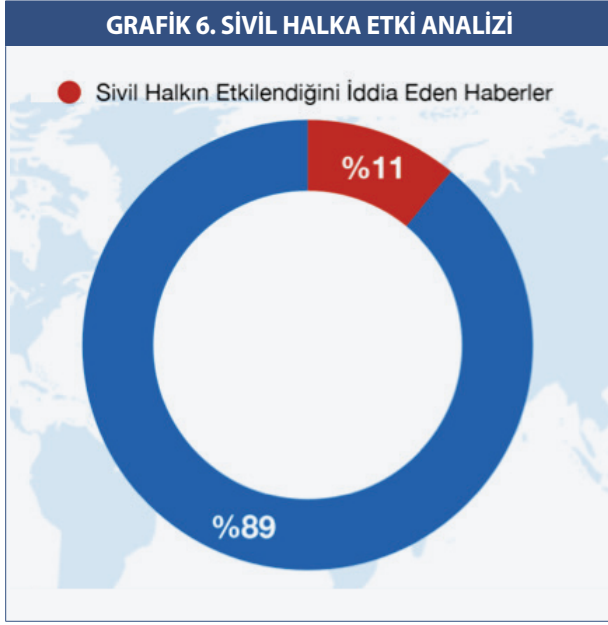
Haber içeriğine odaklanıldığında dikkat çekici unsurlardan bir tanesi incelenen uluslararası mecraların operasyonun hedefi olarak hangi aktörleri gösterdiğidir (Grafik 5). Batı basını hareketin YPG'ye karşı yapıldığı konusunda ittifak halindedir. Batı medyasında yer alan haberlerin yüzde 75'i hareketin YPG'ye karşı yapıldığını belirtmektedir. Haberlerin yüzde 16'sı operasyonun Suriye Kürtlerine, yüzde 5'i PKK'ya, yüzde 3'ü PYD'ye ve yüzde 1'i de DEAŞ'a karşı yapıldığı yönündedir.

Grafik 5 verileri dikkate alındığında Batı basınında Zeytin Dalı Harekati'nin ABD'nin açık şekilde partneri olarak ilan ettiği, silah ve eğitim desteği verdiği YPG'ye karşı yapıldığı görüşünün hakim olduğu görülür. Ancak hareketin YPG'ye yönelik gerçekleştirildiğini kaydeden bu haberler YPG'yi terör örgütü PKK'nın Suriye uzantısı olarak görmemektedir. Batı basınında YPG bir terör örgütü olarak değil PKK'dan bağımsız, DEAŞ'a karşı mücadele eden bir aktör gibi konumlandırılmaktadır. Nitekim Zeytin Dalı Harekati'nin ilk günü *New York Times*'ta çıkan haber bu durumun bir özetidir (Görsel 3).

* Haberin başlığı şu şekilde çevrilebilir: "NATO Müttefikleri Arasında Çatışma: Türk Askeri Birlikleri Suriye'de ABD Destekli Kürtleri Vuruyor"

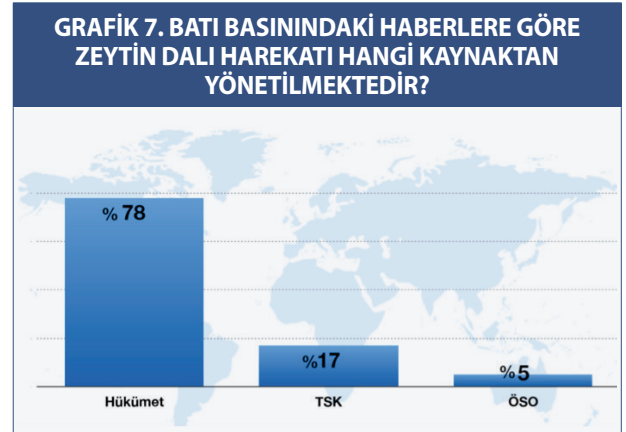
Batı medyasındaki Zeytin Dalı Harekatı haberleriyle ilgili dikkat çeken bir diğer mesele operasyondan etkilenen sivillerin olduğuna dönük iddiaların ortaya atılmasıdır. Operasyona dair Batı basınında çıkan haberlerin yüzde 11’inde sivil halkın harekattan etkilendiği öne sürülmüştür (Grafik 6). Ancak söz konusu haberler gerçeklikten uzaktır. Bunlar arasında en uç örnek 1 Şubat’ta CNN’de yer alan “Bu Bir Katliam” başlıklı haberdır.⁷ CNN’in kimlikleri bilinmeyen kişilerle gerçekleştirdiği röportajda Türkiye’nin Kürtlere katliam yaptığı iddiaları dile getirilmiş ve gerçeklikten uzak bu iddialar delilsiz bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. “Bu Bir Katliam” ifadesini özellikle manşetine çeken CNN bu tutumuyla Zeytin Dalı Harekatı hakkında olumsuz algı oluşturma çabasına hizmet etmiştir (Görsel 4). Haberlerin yüzde

7. Waffa Munayyer, Joe Sterling ve Eliza Mackintosh, “‘This is a Massacre’: Turkey’s Bombs Drive Families into Caves”, CNN, 1 Şubat 2018.

89’unda ise yapılan harekattan sivillerin etkilendiğine dair bir vurgu yoktur.

Batı basınında yer alan Zeytin Dalı Harekatı haberleriyle ilgili dikkat çeken bir diğer veri hareketin hangi kaynaktan yönetildiği hakkındadır (Grafik 7). Batı medyasında çıkan haberlerin yüzde 78’inde operasyonun Türk hükümeti tarafından yönetildiği vurgulanmıştır. Haberlerin yüzde 17’sinde ise hareketi TSK’nın yönettiği belirtilmiştir. 2000 sonrası Türkiye’de yaşanan değişim ile asker-sivil ilişkilerinin normalleşmesi sonucu Cumhurbaşkanı başta olmak üzere hükümet ve Meclisiyle Türkiye’de söz sahibi olan siyaset kurumu normal ve olağan şekilde Zeytin Dalı Harekatı’nı da yönetmektedir. Harekatla ilgili teknik bilgi, takip, icra ve eylem TSK tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak hareketin kaynağı, planlayıcısı ve uygulayıcısı olarak siyaset kurumu devrededir. Bu durum Batı basınına da yansımıştır.

İncelenen veriler bağlamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Türk ve Batı basınında hareketla ilgili üretilen haberler yaklaşık 2 milyar okunma sayısına ulaşmıştır. Bu durum Zeytin Dalı Harekatı’nın medya görünürlüğünün son derece yüksek olduğunu göstermektedir.
- Batı basınında üretilen haberlerin yüzde 80’i harekate yönelik olumsuz içerik taşımaktadır. Ancak Zeytin Dalı Harekatı’na karşı Batı basınında oluşturulmuş etkili bir kampanyanın varlığından bahsedilemez. Bunun

asıl sebebi Türkiye'nin harekatı başarılı bir şekilde sürdürmesidir.

- Batı basınında harekatı olumlayan haber temaları çok kısıtlı olup Türk siyasilerin açıklamalarının ötesine geçememiştir. Harekatı olumsuzlayan haber temaları ise çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Bu durum Batı basınında Zeytin Dalı Harekatı'na objektif yaklaşılmadığının bir göstergesidir.

- Batı medyasında YPG terör örgütü PKK'dan bağımsız, DEAŞ'a karşı mücadele eden bir aktör olarak konumlandırılmıştır.
- Batı basınında Zeytin Dalı Harekatı'yla ilgili yer alan haberlerin azımsanmayacak bir kısmında (yüzde 10 üzeri) sivillerin harekattan etkilendiği iddia edilmiştir. Bu iddialar CNN örneğinde görüldüğü üzere gerçeklikten uzak, abartılı ve manipülatiftir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985